

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA BISERICESCA, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an 10 Lei.
Pe jumătate de an 5 Lei.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

De ce problema religioasă stagnează și nu ajunge la ținta finală, care e cunoașterea pe deplin a lui Dumnezeu.*)

În Joia mare, la citirea Evangheliei prime a sf. patimi, toți aceia, care am ascultat-o cu atențiune, am putut distinge și vedea acolo doi oameni, cari reprezentau două lumi, două culturi și două credințe. Omul cel dintâi era îmbrăcat în măiestroasa togă romană, mândru și sumet; al doilea era îmbrăcat în hlamidă roșie, blând și umilit. Cel dintâi purta sceptrul domniei, avea puterea de perzare și puterea de eliberare asupra celui de al doilea: al doilea era acela, care la ai săi a venit și ai săi pe dânsul nu l'au cunoscut; cel dintâi era Pilat, al doilea era Hristos. Iată pe arena de luptă a lumii și a omenimei doi luptători, cari vecinic își dispută țaria; dupăcum minciuna cu adevărul, răul cu binele, negrul cu albul, noaptea cu ziua. Nicăiri în istoria omenimei nu am putut vedea să stea așa aproape luptătorii unul de altul, ca în acest loc. Signalul de luptă îl dă Pilat prin întrebarea sa poruncitoare: „Cine ești tu”? ... Se aștepta procuratorul roman la un răspuns de serv, la o milogire ... mare-i fu însă mirarea când Hristos răspunde solemn și cesaric: „Eu sunt calea, adevărul și viața, eu de aceea am venit în lume, ca să propovăduiesc adevărul” ... A fost atâta putere în cuvintele acestea ale lui Hristos, încât puternicul roman a rămas învins. O durere melancolică, o temere de adevăr s'a lăsat peste sufletul lui, care durere și temere la însoțit până la „spălarea mâinilor” și până la desnădăjduitul răspuns ce l'a dat ostașilor, cari cereau să păzească morinântul: „Mergeți de îngrijiiți cum știți!” Tragedia acestor doi oameni o cunoaștem cu toții: Pilat, care reprezintă puterea lumească, lumea din afară, cel care deși putere avea să l'ăstignească pe al doilea, dară putere avea să l' elibereze, cel, care deși nu a văzut nici o vină în omul acesta, totuși numai ca el să rămână prieten Cesarului își calcă pe conștiință, își spală mâinile: Hristos, care reprezintă adevărul, lumea dinlăuntru și Biserica, se dă în mâinile păcătoșilor, suferă, e batjocorit, se crucifige, moare, se îngroapă, se pecețuiește — pentru ca să se împlinească scripturile — iară a treia zi învie.

Prin multe faze de dezvoltare a trecut bătrânul nostru pământ, dimpreună cu omenii săi în decursul a-lor 19 veacuri și mai bine; au secăt izvoare și râuri, au perit munți, sate și orașe, popoare și limbi și ne prinde mirarea, cum deși în ziua de azi, după atâta schimbare, frământătură și agitație de minți și capete celebre problema religioasă stă tot în fața celor 2 combatanți de acum 19 veacuri, Hristos și Pilat. Ne prinde mirarea și ne întrebăm cum de probleme a căror dată ființează numai de un secol sau doi am primit dezlegare rapidă, ajungând la triumf; pânăcând problema religioasă, problema, care a preocupat mințile cele mai luminate în toate timpurile și în toate veacurile, stagnează și nu ajunge la triumf, la ținta finală, la cunoașterea pe deplin a lui Dumnezeu? Răspuns

la aceasta întrebare și problemă, mă Voiu sili după modestele mele puteri a da, numai după ce voiu arăta pe scurt cum s'a făcut și cum se face și azi educațiunea și instrucțiunea omenimei în școală și afară de școală. — Școala a fost și este aceea putere, care a caracterizat și caracterizează timpurile, anii și vremile. Când școala a fost condusă de oameni, cari credeau în Dumnezeu, în ideile mari de umanitate, de credință și iubire, spiritul timpului era prielnic pentru dezvoltarea problemei religioase și a omului religios; când școala era condusă de oameni cu idei strâmte, egoiste, atunci problema religioasă era în stagnare uitată și părăginită; iară omul ieșit din aceasta școală era mic, fără Duh și fără credință. — Pe lângă ce amai mare bunăvoință cultura vremilor din urmă și a celei de azi nu o putem așeză decât în rândul al doilea, unde problema religioasă e pusă la adăpost, până când toate celelalte probleme folositoare și nefolositoare sunt îmbrățișate scrutate și cercetate, ca nici odată până acum.

Educațiunea și instrucțiunea veacului trecut și a celui de azi a luat o dezvoltare unilaterală. Școala aceasta s'a numit cu mândrie „Școală modernă” cu cultură modernă, iară fătu ei omul ieșit din aceasta școală „Om modern.” Numai aceea ce era modern avea trecere. Omul modern, fără deosebire de sex sau etate atâta ca intern, cât și ca extern dela părul capului până la curelele încălțămintelor a fost schimbat și schimonosit. Ca să nu perd vremea înzădar cu esplicarea a tot ceea ce a fost modern pot fără sfială afirmă, că din tot ceea ce a fost și s'a numit modern, nimic nu a fost prielnic dezvoltării culturii sufletului și în urmărire nici dezvoltării problemei religioase.

A doua școală, care a culminat în dezvoltarea științelor naturale a fost puternică în efecte practice și în cultura externă, însă neprielnică pentru cultura sufletului și cultura internă.

Supunerea naturii și atragerea puterilor ei în folosul omului a fost caracteristica veacului trecut. În acest veac științele naturale au luat un avânt nemaipomenit. Descoperirile urcau una după alta în mod surprinzător. N'a rămas neștrăbătută albastrimea cerului, nici adâncimea mării. Prin puterea aburului și electricității s'au apropiat depărtările, s'a înlesnit comunicarea. Succesele câștigate pe acest teren au făcut pe om să se creadă mândru, stăpân pe univers și pe puterile lui; ba s'au ridicat proroci mulți, cari propovăduiau împărăția lui Dumnezeu pe pământ, fără existența lui și fără binecuvântarea lui. Propovăduiau, că credința în o altă lume e numai o chimăra fantastică, iară cei ce cred înfransa își cheltuiesc puterile cele mai bune înzădar. S'a pornit o mișcare de separațiune a biserică de stat; s'a cerut eliminarea învățământului religios din școala populară; iar ca o consecință făcută din grație recunoștinței religioase dreptul la existență, ca o inofensivă afacere privată a omului și încă numai a omului necult, care se poate amăgi și care trebuie ținut în frâu prin credința în Dumnezeu. Cel din urmă dușman, care trebuie învins — zicea Feuerbach este credința în o altă lume.

Așadară apostolii acestor școli așteptau ca efectul învățăturilor lor să fie un raiu pă-

mântesc, unde omul se fie pe deplin mulțumit chiar și fericit. Socoteau, că au dat destulă hrană și cultură omului, hrânindu-l din belșug sentimentele egoiste. N'au luat în samă, că cea mai de căpetenie parte a omului, partea internă sufletul, a rămas nehrănit și deci nemulțumit. Oamenii de conducere ai statelor au alimentat aceste școli, înmulțind bugetele statelor, în scopul culturii externe cu miliarde, sgârșiți fiind peste măsură, când a fost lipsă de un ajutor bisericesc școlar, sau altei instituțiuni de felul acesta, puse în serviciul culturii sufletului și culturii interne. Guvernării de ieri au uitat, iar cei de azi uită cu ușurință, că după cum în viața statelor se cere echilibru, astfel și în viața culturală se cere echilibru, — au uitat și nesocotit adevărul, că cultura internă, dacă nu merge înainte, trebuie să meargă cel puțin paralel cu dezvoltarea culturii externe.

Raiul pământesc propovăduit, așteptat de apostolii acestei școli și culturii, n'a sosit, ba dincontră acestor apostoli și învățăturilor lor putem mulțumi, că ne pogorim pe pământ iadul și scrajnirea dințior. — Toate forțele câștigate în decursul unui secol se cheltuiesc înzădar. S'a scurs sânge mult, s'a răbdut foame, frig și golătate, toate înzădar. Cultura externă și egoismul nicăiri nu s'au arătat mai bine efectele ca în războiul mondial. S'a făcut pe pământ, în Europa modernă, destrăbălare, cum nici în cele mai ascunse triburi ale săibateciilor din colțurile Asiei și Africei nu s'au pomenit. Cultura internă, cu instituțiunile sale, deși neșagătată în samă, însă dorită de cătră omul ajuns fără razim în fața morții, avea încă puterea să netezească căile, să aline durerile unei lumi fulburate; dar fu îmbrăncită și pusă la adăpost din nou.

O bună parte a omenimei căzu în brațele unor apostoli, cari promiteau mai mult ca cei dintâi. Apostolii Socialismului exagerat și neexagerat, crezând, că e momentul potrivit de a-se avânta și de a-și eluptră învingerea doctriinelor lor, pe ruinele lumii nemulțumite cu produsul războiului mondial.

Acești apostoli propovăduiau masele fericire și libertate, pe urma unei organizații cu totul opusă organizației de până aci, prăbușind și nimicind stat și autoritate; promit tot ceea ce măgulește și gădale instinctele mulțimii. Prin aceste învățături nouă mulțimea fu împinsă, la anarhismul, nihilismul și bolșevismul Rusiei sovietice de azi.

Iată deci că nici școlile moderne amintite nici apostolii cei noi cu evanghelii nouă nu putură aduce raiul pământesc nici nu putură lăsa omul mai fericit și mai mulțumit, decum fusese înainte, ba din contră l'au lăsat frânt, zdrobit, sleit și biruit, s'a simțit mic și copleșit de multele întrebări și probleme pe cari nu fură în stare să le ducă la bun sfârșit, căci nu aveau putere sufletească și razim moral intern. Atât doctriinele nouă, cât și apostolii și-au arătat produsul și efectele în toată goliciunea lor, mai înainte decum credeau ei înșiși, lovindu-și cu ciocanul în cap fiecare doctriinele propovăduite.

Aceasta este caracteristica timpului, pe care îl trăirăm și pe care-l trăim noi generația de azi de propovăduitori ai adevărului.

Cu adevărat școala modernă, dezvoltarea științelor naturale și culturii externe în dauna

*) Disertație, citită în 21 Maiu 1921 st. v. cercului religios, ținut în comuna Gioroc de Ioan Evuțian preot.

științei și culturai interne, socialismul exagerat și neexagerat, nihilismul, comunismul și bolșevismul, toate aceste curente nesănătoase au fost neprielnice întru așungerea problemei religioase la triumful dorit, la ținta finală, la cunoașterea pe deplin a lui D-zeu; iar nouă preoțimei ne-a lăsat situația cea mai dificilă întru îndeplinirea misiunii noastre. — În fața acestei situații grele ni s'ar părea, că propovăduirea noastră ar fi zădarnică; că învățăturile noastre referitor la cultura sufletului, la cultura internă nu ar mai prinde rădăcini în niște suflete, cari și-au închis pentru totdeauna ochiul inimii, ochiul conștiinței; am crede, că sămânța sămănată de noi ar cădea pe loc tare, în cale, între spini și nicidcum pe pământ bun. Situația noastră e egală cu disperarea... Dar să nu disperăm: mai bine învinși prin luptă, decât prin disperare...

Ca după o luptă crâncenă, când se strâng răniții și bolnavii, ciungii și ologii, astfel trebuie să căutăm și noi sufletele rănite, cu învățăturile cele rele, sufletele bolnave, îngreunate de păcatele vremilor tulburi și vom da peste surprize mari: vom constata, că ori prin ce zguduiră a trecut sufletul omului, sufletul tot suflet a rămas, dornic de pace de credință și mai presus de toate de o legătură nouă cu Dzeu și de cunoașterea pe deplin a lui. În fața acestor suflete lipsite de hrană noi preoțimea zădarnic vom sta cu mâna goală — aici trebuie să ne prezentăm bine pregătiți; căci avem să înzestram din nou aceste suflete, cu un puternic fond moral; va trebui să le trezim și cultivăm conștiința și răspunderea morală; vor trebui învășuite pornișurile rele, iar ca succesul să fie sigur și trăinic trebuie să lucrăm, după un plan binechibzuit, după un sistem adoptat de întreaga preoțime nădăjduind, că prin o astfel de muncă, vom putea dacă nu mai mult să desamortim și să readucem la viață noua mult încercata problemă religioasă.

* * *

Am tratat până aci în general, cauzele: de ce problema religioasă nu a ajuns la triumf, la ținta finală, la cunoașterea pe deplin a lui Dzeu; întru cât îmi permite timpul și cadrul acestui cerc religios — voi scoate la iveală stadiul, în care se află problema religioasă la noi la Români.

Nu cunosc în detalii poporul nostru românesc, de aceea nici aprecierile mele nu pot fi perfecte; dar ca fiu credincios al acestui popor, crescut de tată plugar și mă țărancă, după o păstorire sufletească de 10 ani a unei comunități creștine, mă încumet, conform tessei propuse, a-mi face sincerile mele reflexii.

Cu ocaziunea ultimei împărțării a sf. Cuminicăuri la Mărturisire am dat peste un tezaur de neprețuit. În mica mea comună am aflat 100 suflete, afară de copii, din cari suflete se reoglindeau cele mai frumoase virtuți: castitatea, moralitatea și credința în Dumnezeu. Nu lauda Fariseului, o închipuiau credincioșii mei, cari îmi mărturisau: că am postit întreg postul paștilor, numai de două ori la neputințele mele am gustat puțin lapte, nu am dușmănie și alean cu nimenea, n'am sărăcit pe nimenea, n'am jurat strâmb, n'am stricat casa nimănuia, pe Dzeu nu l'am injurat, nici de lucrurile sfinte nu mi-am bătut joc, am păzit poruncile și am cinstit tainele... ci tesaurul și belșugul inimii lor vorbea. Aceste mărturisiri spontane nesilite pot servi de mărturie orișicând și orișicui, că sufletul poporului e bun, credința e mare și nepătată și problema religioasă prin sufletul lui poate ajunge la triumf. Când am stat cu potirul în mână în fața acestor suflete, m'am simțit așa de mare și așa de tare, încât mi se părea, că nu este putere lumească se birue puterea mea și oștirea mea credincioasă. Nu mă îndoiesc, că de acest examen sufletesc, mulți dintre On. mei colegi s'au bucurat. Nu va fi ea rezolvată sigur problema religioasă numai cu atâta, dar ne bucurăm că baza poporului nostru român e de granit în ceea-ce privește credința; iar preotul rural mândru de fructele muncii sale. Dar nu e rezolvată problema religioasă mai ales din punctul de vedere, că poporul român, ca unitate nu îl constituie numai poporul dela țară, de care fu vorba, ci și intelectualii lui, dimpreună cu celelalte de oraș și orășele.

Pe cât de ușor mi-am dat opinia despre stadiul în care se află problema religioasă la poporul dela țară, pe atât de cu greu o pot

face aceasta când mi se cere să-mi dau opinia despre stadiul în care se află problema rel. la orașe și orășele și mai ales asupra credinței ce o mărturisesc intelectualii noștri.

Cultura modernă, socialismul și speciile lui toate și au întins mrejele și asupra Bisericii noastre, căutând a prinde rădăcini chiar la temelii ei, înveninând și otrăvind baza bisericii „Credința.“ Se laudă muncitorimea noastră, că ei sunt elementul const. al țării, că luptă, că muncesc, că sufăr, că iubesc Biserica, plătesc, dajde la școală, la biserică, însă nu cred în nimic, nu le trebuie popi și religie. „Cazul recent cu înmormântarea muncitorului din Cluj — fără rugăciune, fără cântare și fără preot — unde glasurile muncitorilor au intonat refrenul „Religia e de prisos“. Dacă în organismul omului e atăcată plumăna, tot organismul se destramă. Dacă la o societate dispăre credința, întreaga societate se destramă.

Nu mai bine stăm în chestiunile de credință nici cu intelectualii noștri. — O parte însemnată a tinerimei noastre, a acelora mai ales — multă onoare excepțiilor, cari merg și mergeau prin centrele apusului, cu gândul de a face examene din? — întorși tot în anul D-lui în care au plecat, nu cu examene, nici cu cunoștințe demne de profesat, ci cu monoclu, bețitor de promenadă, dimpreună cu toate celelalte însușiri, pe cari mai bine ca oriși cine altul, le-a caracterizat marele poet Eminescu în Satira a V. Aceste elemente moderne au avut influință rea și asupra bunilor și blajinilor noștri tineri, cari munceau din greu la universitățile din Cluj și Budapesta.

O parte buna din intelectualii noștri, depărtați numai de o palmă de gurgoiul opiniei și de coada greblei, uitaseră cum e opinea și cum se cheamă grebla. Ba își luau îndrăzneala unui Pilat și ne întrebau pe noi cei cu umilită hlamidă: „Voi cine sunteți?“ și de le răspundeam, că noi suntem cei ce propovăduim adevărul, ne întrebau cinic, că ce e „adevărul?“ și de le răspundeam, că Hristos e adevărul, ei ne întrebau că cine e Hristos? și de le răspundeam că fiul lui D-zeu celui viu, ne întrebau, că ce e D-zeu? și de le răspundeam, că eternul și absolutul, începutul și sfârșitul, afla și omega, ne părăseau cu aceeaș necredință cu care ne-au întimpinat.

Pe nesimțite, mulțumită acestor fii moderni înscriși în societatea noastră creștină, intrară și în mijlocul poporului nostru dela țară, mai multe viții, ca neșinerea poruncilor bisericești, nerespectarea tainelor, posturilor, necercetarea bisericii și altele.

Pe nesimțite s'a întrodus la poporul nostru două credințe: una curată ce reprezintă credința genuină creștină, păstrată cu sfințenie în inima poporului dela sate; a doua e credința moartă, care e egală cu necredința, credința bolnavă, ciuntită, reprezentată de intelectualii noștri — onoare excepțiilor — și de elementele proletare dela orașe și orășele.

Cu durere și mahnire sufletească a trebuit să văd, că în aceeaș biserică sub acelaș serviciu taina mirului s'a împărțit tuturor afară de învățătorul de stat, notarul com. scriitorul com. elevul de liceu, neguțătorul și primarul, cari prin cultura înaltă ce o reprezentau socoteau că ajung în incompatibilitate. Toate celelalte taine sunt administrate la fel. Cât despre taina cununii nici nu mai vorbim, căci e un anacronism, Statul adică decretă obligatorie numai cununia civilă.

Poruncile, postul și cercetarea bisericii și respectarea sărbătorilor e pentru intelectual și proletar ceva necunoscut.

Când toate acestea azi nu mai sunt lucruri secrete, căci se practică fără genă, fie-mi permis a pune întrebarea: de ce e dator numai poporul dela sate a ținea cu sfințenie la prescripțiile, fără a mai aminti și datinele — religiunii noastre? Au doară intelectualul și proletarul n'au trebuință de sprijinul moral al religiunii și nu simte necesitatea de a o avea? Sau doară preoții urbani nu și îndeplinesc conștiințios chemarea? Un răspuns îl așteptăm ori dintr-o parte ori din alta. Religiunea este un bun comun, obligatoare la formă pentru toți acei cari formează o societate religioasă. Dacă intri în societatea cuiva, ori te porți conform normelor ce le rescrie societatea, ori ieși din aceea societate; dar o fi membru unei societăți

— fie chiar și de țărâte — și a nu-i respecta legile, nu e nici cultură, nu e nici frumos, nici chiar modern nu e!

E fără rost a mai vorbi în aceasta chestiune, dar e necesar, foarte necesar a lucra mai mult. Preoților urbani li-se impune o muncă mai intensivă, un contact mai des cu credincioșii lor fie acela intelectual, ori proletar Preotul urban are datoria a cerceta fabricile cu lucrătorii lor, după cum preotul rural de multe ori își cercetează credincioșii săi la coarnele plugului.

Preoții urbani, nu numai cei cu parohii, ci toți câți trăiesc la oraș și orășele, catiheti, profesori, asessori, protopresbiteri, teologi, nici chiar deputaților sinodali nu le-ar sta rău, dacă s'ar pune în serviciul unei cauze așa nobile, cum e trezirea și cultivarea sentimentelor bune la credincioșii dela orașe. — Un plan de muncă binechibzuit de cătră preoții urbani să recere, iar o muncă asiduă se impune. Dela rezolvirea acestei probleme atiră mult și triumful problemei religioase la poporul n. român.

La stagnarea sau triumful problemei religioase contribuie mult și relațiunea dintre Stat și Biserică. Cred că nu e de prisos a desfășură și a cercetă în ce raport stă Statul nostru cu Biserica noastră. — Aș merge poate prea departe dacă aș afirma categoric, că ca și Pilat cu Hristos! E lapidar răspunsul, însă asemănare este. — Deși Statul nostru recunoaște multe, că în Biserică nu este nici o vină, că propovăduiește adevărul, totuși când voiește să rămână prieten ideii de stat — își spală mâinile — iar Biserica să dă în mâinile păcătoșilor...

Ce e drept Statul nostru a decretat rel. ort. ca rel. de stat, iar Sf. Sinod a început opera de unificare. Aceste două mari opere duse la îndeplinire, vor face epocă mare în viața noastră bisericească.

(Va urma.)

Vieața internă și organizația institutului teologic din Arad

de Dr. T. Botiș.

(Urmare.)

În nex cu aceasta instituire se luă măsuri și pentru o mai bună disciplină internă. Conferința profesorală, ce se ținu la începutul anului școlar 1884—5 sub presiunea episcopului Ioan Mețianu înlătură una dintre cauzele nemulțămirii: surmenajul profesorilor. Se stabili deci pentru membrii colegiului profesoral un minim de 18 și un maxim de 22 ore la săptămână. Să regulă și ordinea de inspecțiune la biserică și se luă îngrijiri și pentru sporirea și aranjarea bibliotecii institutului.¹⁾

Dar bunele auspicii sub cari se inaugură anul școlar 1884—5 se întoarseră spre rău. Profesorul *Atanasie Tuducescu* se îmbolnăvi în cursul anului²⁾ și după lungi suferințe în dimineață zilei de 7 Maiu n. 1885 trecu la cele eterne. O boală implacabilă îl răpi institutului în mijlocul unei activități mult promițătoare³⁾

Parohul *Paul Tempea* servi institutul în calitate de profesor și director substituit până la sfârșitul anului școlar 1884—5. În vara anului 1885 se reîntoarce la parohia sa din Toracul-mare. Catedrele, ce ajunseră în vacanță în urma acestor intimplări se îndeplinesc la începutul anului școlar 1885—6 în următorul mod: Conducerea institutului rămâne și în viitor în mâinile episcopului diecesan, iar de substituit al său în afacerile direcționale institui pe protosincelul și profesorul dela liceul regesc din loc, *Iosif Goldiș*.⁴⁾ La ceilaltă catedră numi pe *Ioan Trailescu*⁵⁾ primul stipendist și doctor în teologie al facultății teologice din Cernăuți din diecesa Aradului.

Se aștepta că după dese schimbări și experimentări ce se făcură în conducerea institutului, se va inaugura o eră de stabilitate și

consolidare internă și deodată cu înțrarea institutului în palatul seminarial își va lua începutul o nouă viață. Corpul profesoral era complex și cele mai multe din catedrele institutului erau ocupate de puteri didactice tinere, cu o pregătire teologică superioară. În secția teologică a institutului funcționau — afară de director — 3 profesori: *Mangra, Ciorogariu și Trailescu*, în cea pedagogică 4: *Ceontea, Dr. Pipoș, Dr. Horvat și Tescula*, iar de institutori stabili în ambele secții învățătorul *Petru Popovici* și *Ioan Vidu*, cel dintâi pentru cântarea bisericească și tipicon, iar al doilea pentru muzica vocală și instrumentală.⁶⁾ Studiile, ce se predau atât în teologie, cât în preparandie, le propunea de regulă în ambele secții profesorul de specialitate al acestor discipline, uneori cerând împrejurările în cursuri combinate. Întreg institutul își avea de îndrumător în persoana protosinelului și a profesorului *Iosif Goldiș* un bărbat de școală înarmat cu o bogată cultură materială și formală.

Dar speranțele ce se legau de stabilitatea și roadele bunului aranjament, ce se făcea, nu se putură realiza. Crizele din trecut se repetă din nou. Sistemul de a pune în fruntea colegiului profesoral bărbați din afară, a concentra și rezolvi chestiile institutului mai mult în mod autoritativ, conturbă închiegarea relațiilor colegiale și conlucrarea armonică și frățască. *Iosif Goldiș* intră în serviciul institutului cu intențiunea de a ridica nivelul institutului, dar nizuințele sale se loviră de prea multe piedeci.

A aduce viața institutului în ogașul ei normal, restabilind pacea ordinea și disciplina și a da o nouă direcțiune dezvoltării lui, era a problemă, a căreia rezolvire cerea nu numai anumite calități personale, dar și sprijinul superiorității diecesane și al colegiului profesoral. În lipsa acestui ajutor și noul director eră din capul locului osândit a ajunge la soarta antecesorilor săi, ceace să și întâmplă. Divergențele ce se iviră în sinul corpului profesoral în privința regulamentului de casă al seminarului, agitațiile și disordinile dintre elevi și conflictul, ce se născu în urma acestora cu capul diecesii, făcură situația directorului *Goldiș* de imposibilă.

⁴⁾ Prot. conf. prof. din 4 Sept. 1884, Nr. 2-9.

⁵⁾ Prot. conf. prof. din 7 Febr. 1885, Nr. 45, act. Consist. din 1/16 Martie 1885, Nr. 786 ⁶⁾ Prot. conf. prof. din 7 Maiu 1885, Nr. 68 ⁷⁾ Act. Consist. din 30 Aug. 1885, Nr. 3264 ⁸⁾ Act. inst. Nr. 48, 1885-6. ⁹⁾ Act. inst. Nr. 28, 1885-6

(Va urmă.)

Apel către toți românii,

pentru un muzeu istoric al anilor 1848-1849 în casa lui *Avram Iancu* din *Vidra*.

În 10 Septembrie anul viitor (1922) se împlinesc 50 de ani dela moartea marelui erou național *Avram Iancu*, regele Munților Apuseni și conducătorul Românilor în anii vijelioși 1848-1849. Peste alți trei ani (1924) se împlinesc 100 de ani dela nașterea lui. Tot atâtea prilejuri, deci, pentru noi de a ne cugetă din bună vreme la o cât mai deamănă serbătoare.

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român” cu sediul central în Sibiu, dar cu ramificații întinse în întreg Ardealul, Banatul, Crișana și Maramurașul, voeste să aranjeze, între altele, cu aceste prilejuri și un muzeu istoric al Munților Apuseni, mai ales cu privire la marea mișcare din anii aceia, în casa lui *Avram Iancu* din *Vidra*, casă ce e în proprietatea „Asociațiunii”, întregită cu încăperi potrivite anume pentru muzeu.

Sunt atâtea lucruri de cules, care astăzi se mai găsesc ascunse prin casele vrednicilor noștri Români de pretutindeni, mai ales prin ale bravilor noștri Moși, dar ca mâne cine știe, dacă se vor mai păstră. De aceea credem că e o datorie națională primordială, ca toate amin-

tirile istorice, care le mai putem strânge încă, să le strângem cât mai neamănat în proiectatul muzeu.

Așa ar fi tablourile, desemele, fotografiile, stampele, gravurile etc. care reprezintă pe eroii noștri naționali de atunci. *Avram Iancu* (sunt cunoscute mai multe portrete ale lui, dar încă nu toate), *Protopopul Simion Balint*, *tribunii Andreica, Clemente Aiudeanu, Buteanu, Dragoș, Corcheș, Vlăduț, Simionuț, Ecaterina Varga, Pelagia Roșu*; *prefecții Axentie Severu, V. Moldovanu și alții*,

Vederi de ale comunelor și câmpurilor de luptă mai însemnate: Abrud, Mărișel, Fântănele, Buceș, Aiud, Mihalt ș. a.

Arme din acel timp: puști, pistoale, lănci, tunuri de cireș, buciume (tulnice), goarne, trompete, dobe, ghioage, măciuci, furci de fer, coase, pumnale ș. a.

Costume (șăpci sau capele, pălării, sumane, cioareci, opinci de atunci, eventual uniforme diferite de legionari și glotași, inele ș. a.)

Chipuri ce reprezintă grupuri de ostași, scene din viața de tabără, încăerări de luptă ș. a., lucrate în miniatură din ghips, din lemn, ceară, sau alte materii.

Apele, proclamațiuni, ziare, memorii, însemnări, notițe, scrisori, eventual chiar corespondența întreagă a diferitelor personaje istorice. Cărți, studii, hărți cu referință la trecutul istoric al Munților Apuseni, și mai ales la mișcarea din 1848-1849.

Trebuie culese apoi, până când le mai știu contemporanii sau cei ce le-au auzit dela contemporani, feliuritele tradiții, legende, povestiri, anecdote, snoave, amintiri, versiuni despre oamenii mari de atunci, despre luptele din diferite localități poesi populare ș. a.

Obiecte purtate ori folosite de personalitățile de seamă de atunci, arătându-se la fiecare proveniența lor (de unde și dela cine sunt?) data (când s'au făcut sau întrebuintat, împrejurările și alte amănunte de interes pentru cunoașterea oamenilor și timpurilor de atunci).

Aceste și alte obiecte, risipite în atâtea case particulare, nu pot fi privite de toți Românii, — adunate însă la un loc ele sunt un mare bun comun, un adevărat tesaur național.

Sperând că oamenii noștri vor înțelege însemnătatea lucrului și ne vor da mână de ajutor la adunarea diferitelor obiecte, precum și la aranjarea lor, rugăm pe toate persoanele, care au asemenea obiecte să le predea agenturei comunale a Asociațiunii pe adresa d-lui *Traian Banciu*, preot în *Vidra* de jos, sau d-lui *Petru Popovici*, protopop în *Câmpeni*, sau d-lui *Dr. Laurențiu Pop*, avocat, directorul despătimântului *Abrud* al Asociațiunii, — unde vine mai la îndemână donatorului. Eventuale dorințe și informațiuni sunt a se comunica

biroului central al
Asociațiunii Sibiu, strada Șaguna Nr. 6.

Duplicat.

Ștefan Petru Rusu, născ. la 1/14 Maiu 1900, în comuna *Otlaca*, județul *Arad* pierzându-și absolutul teologic, eliberat în 30 Maiu (12 Iunie) 1920, sub Nr. 5 T. M.-1919-20, i-s'a estradat cu data de 26 Sept. 1921, N-45, T-1921-2, duplicat, prin ce originalul se declară de anulat.

Cornel Foltuț, născ. la 21 Nov. 1869, în comuna *Feneriș*, județul *Bihor*, pierzându-și absolutul teologic, eliberat cu data de 19 Dec. 1891, N-20 T-1891-2, i-s'a estradat duplicat cu data de 23 Sept. 1921, N-45 T-1921-2, prin ce originalul se declară de anulat.

Toma Ungureanu născut la 15 Aprilie 1900 în com. *Otlaca* jud. *Arad*, pierzându-și absolutul Teologic eliberat cu data 30 Maiu 12 Iunie 1920, sub numărul 6 T. M.-1919-20, i-s'a estradat cu data de 3 Oct. 1921 Nr. 57, 192-22 duplicat prin ce originalul se declară anulat.

Corneliu Georghe Impărat, născut la 10 Nov. 1898, în comuna *Brad* jud. *Hunedoara*, nimicindu-se în urma unui incendiu, diploma de învățător eliberată la 18 Iunie 1921 sub Nr. 558-1920-21 i-s'a extradat duplicat cu data de

4 Oct. 1921, Nr. 51, 1921-22. Originalul de declară de anulat.

Romul Raț, născ. în comuna *Pilul-mare*, județul *Arad*, pierzându-și absolutul teologic, eliberat la 4/17 Nov. 1903, sub Nr. 15 T. M.-1902-3, i-s'a estradat cu data de 5 Oct. 1921, Nr. 60 T-1921-2 duplicat, prin ce originalul se declară de anulat.

Direcțiunea instit. ped. teol.
ort. rom. din *Arad*.

INFORMAȚIUNI.

La internatul diecezan de fete din *Arad* să caută o văduvă de preot sau învățător ca eco-noamă.

Concurs.

Prin aceasta se publică concurs pentru îndeplinirea catedrei de cântări rituale și tipic bisericesc la institutul teologic și pedagogic din *Arad*.

Beneficiul împreunat cu acest post va consta din salariul ce va fi acceptat din partea Statului conform anilor de serviciu computabili cu ocaziunea așezării în clasă și gradație de salarizare.

Rugările de concurs sunt a se adresa Consistorului ort. român din *Arad* în termen de 30 zile socotit dela prima publicare în organul oficial al diecezei.

Dela concurenți se pretinde să prezinte următoarele documente:

1. Extras de botez din matricula bisericească spre a dovedi, că sunt români de religie ortodoxă. 2. Atestat despre cvalificația de specialitate pentru aceasta catedră. 3. Atestat de serviciu dela autoritatea imediat superioară pentru cazul că concurentul a funcționat deja și până aici la vre un institut de învățământ.

Definitizarea în acest post va putea urma numai după un an de probă.

Consistorul ort. rom. din *Arad*.

—□—

1-3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc dela școala confesională română (I-VI clase) din *Buteni*, se escrie concurs cu termen de 30 zile, pe lângă următorul salariu:

1. 300 lei dela epitropia parohială. 2. 165.40 lei dela comuna politică. 3. 500 lei pentru cantorat. 4. 500 lei pentru conducerea și instruirea corului vocal. 5. 12 m. lemne de foc numai pentru învățător. 6. Scripturistica: 30 lei. 7. Conferințe: 40 lei. 8. Ștole obveninte. 9. Locuință. 10. Ajutor dela stat.

Recursele adresate Comitetului parohial sunt a se înainta oficiului protopresbiteral din *Buteni*, având reflectanții a se prezenta în s. biserică pentru a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *F. Roxin* protopop insp. școlar.

—□—

1-3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc la școala confesională ort. română din *Bulza* protopresbiteratul *Lipovei* se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oificios „Biserica și Școala.”

Emolumintele sunt:

1. În bani gata dela parohie 258 lei 20 bani. 2. Pământ în natură în valoare de 40 lei. 3. Pentru lemnele învățătorului 20 lei. 4. Cortel liber și grădină 1/2 de jugăr. 5. Pentru conferință 10 lei. 6. Pentru scripturistica 3 lei. 7. Intregirea după lege se va cere dela stat.

De încălzirea și curățirea sale de învățământ se va îngriji comuna bisericească.

Alesul este îndatorat a prevedea cantora-tul în și afară de biserică, a conduce elevii la sf. biserică și a i instrui în cântările bisericești, va lua parte la înmormântări și în fine va ține școala de repetiție fără alta remunerație.

Recursele ajustate cu documentele re-cerute, adresate Comitetului parohial din *Bulza*, se vor înainta P. On. oficiu protopopesic din *Lipova* în termenul concursului, sub care durată reflectanții au să se presințe în sf. biserică din

Bulza în cutare Duminică ori sârbătoare, pentru a-și arăta dexteritatea în cele cantonale.

Din ședința Comitetului parohial din Bulza, ținută la 5/18 Sept. 1921.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Fabriciu Manuilă* protopresbiter inspector școlar conf.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea parohiei **Belotint** protopresbiteratul Lipovel, devenită, vacantă prin renunțarea alesului *Laurențiu Joga*, în conformitate cu concluzul Ven. Consistor de sub Nr. 2859/921 se publică de nou concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în organul oficial „Biserica și Școala”.

Emolumentele împreună cu parohia sunt:

1. Un intravilan parohial cu teritor extravilan. 2. Una sesiune parohială în estenziunea cuprinsă în foaia catastrală. 3. Birul legal. 4. Stolele legale. 5. Eventuala întregire dela Stat. 6. Până la edificarea casei parohiale, parohia se va îngriji de casă pentru preot.

Alesul e îndatorat a solvi toate dările după întreg beneficiul parohial și a catehiza în școala confesională din loc, fără altă remunerațiune.

Parohia este de clasa a II. dela reflectanți se pretinde deci asemenea cvalificațiune se admit însă și reflectanți cu cvalificație de clasa a III-a și vor fi candidați numai în cazul, că nu s'ar afla nici un reflectant cu cvalificația de clasa a II-a. Reflectanții vor avea a-și substerne recursele lor în termenul concursual P. O. Domn *Fabriciu Manuilă*, protopresbiter ort. rom. în Lipova, ajustate cu documentele recerute, precum și cu atestat despre eventualele servicii prestat pân'aci, iar pe lângă observarea strictă a acelor cuprinse în § 33 din Regulamentul pentru parohii a se prezenta tot în termenul concursual în sf. biserică din **Belotint** în vre-o Duminică ori sârbătoare spre a-și arăta dexteritatea în cele rituale și oratorice, dar numai după ce vor dovedi protopresbiterului tractual că posed cvalificațiunea prescrisă, iar cei din altă dieceză, că au înalta încuviințare a P. S. Sale Domnului Episcop diecezan de a putea reflecta la aceea parohie.

Belotint, din ședința Comitetului parohial ort. român ținută la 5/19 August 1921.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Fabriciu Manuilă*, ppop.

—□—

1—3

Conform ord. Ven. Consistor de sub Nr. 2515/921. pentru îndeplinirea parohiei vacante de clasa a III-a din **Temosești**, tractul **Radnei**, să publică concurs cu termen de 30 zile dela prima apariție în org. of. „Biserica și Școala.”

Dotăția: 1. Sesia parohială de 32 jugh. de deal cu drept de pășunat și pădure. 2. Dela fiecare număr de casă câte una măsură cucuruz sfârmat, dela care nu au: 5 lei. 3. Stolele uzuete. Casă parohială nu este.

Preotul ales va avea a catehiza în școală și a plăti dările publice.

Reflectanții să se acomodeze normelor în vigoare referitor la ajustarea recurseleor cât și la prezentarea lor.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Procopiu Givulescu* m. p. protopresbiterul **Radnei**.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea parohiei de clasa primă din **Sâmbăteni** devenită vacantă prin renunțarea fostului preot, *Ștefan German*, se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala.”

Emolumentele sunt:

1. Una sesiune pământ extravilan. 2. 450 adecă patrusute cincizeci lei ca bir parohial. 3. Stolele legale. 4. Eventuala întregire dela stat. 5. Locuință în natură, în casa bisericii și folosința grădinei dela casa bisericii.

Cel ales se va îngriji pe speșele proprii de ținerea în ordine și curățenie a locuinței atât pe din lăuntru cât și pe din afară.

Va suporta toate dările după sesiune și după venitele sale parohiale.

Este deobligat a catehiza în școalele confesionale din loc.

Doritorii de a reflecta la aceasta parohie, recursele adresate comitetului parohial din **Sâmbăteni** și ajustate cu documentele pentru parohii de clasa I. au să le iuainteze Oficiului

protopresbiteral din **Arad** în termenul concursual, în care restimp pe lângă respectarea dispozițiilor cuprinse în §-ul 33 din Regulamentul pentru parohii și pe lângă încuviințarea prealabilă a Protopresbiterului vor avea să se prezinte în sfta biserică din loc spre a-și arăta dexteritatea în cele rituale și în oratorice, iar întrucât vor fi din altă dieceză vor avea să dovedească că pentru a recurge au consimțământul Consistorului respective a Episcopului diecezan.

Cel ales va suporta toate dările după sesiune și după venitele sale parohiale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Trăian Vațian*, m. p. protopop.

—□—

2—3

Pentru întregirea vacantului post de preot din parohia de clasa a II-a **Budinț**, tractul **Belint**, se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Biserica și Școala.”

Emolumentele împreună cu acest post sunt:

1. O sesie parohială de 30 jughăre, de pământ arător. 2. Un intravilan de $\frac{1}{2}$ jughăr. 3. Un extravilan de $\frac{1}{2}$ jughăr. 4. Stolele legale. 5. Întregirea dela stat, pentru care însă parohia nu ia răspunderea.

Alesul va avea să supoarte toate sarcinile publice după sesia parohială, ce o beneficiază.

Reflectanții la acest post, cari trebuie să aibă cvalificația clasei, și dacă sunt din altă dieceză trebuie nainte de a concura, să se prezente șefului tractual, spre a-și dovedi că au această cvalificație și la P. S. Domn Episcop diecezan spre a-și da înalta încuviințare, vor așterne petițiile concursuale comitetului parohial din **Budinț** pe calea ofic. presb. rom. ort. din **Belint**, județului **Timiș**, apoi se vor prezenta într'o Duminică ori într'o sârbătoare în s biserică, spre a-și arăta îndemânăteala în cântare, tipic și oratorice, eventual și în celebrare.

Alesul pa avea să catehizeze, fără altă remunerație, elevii români ortodoxi dela școala noastră din **Budinț**.

Comitetul parohial.

În înțelegere cu mine: *Gherasim Sârbu*, protopresbiter.

—□—

2 3

Nr. 2812/921. Pentru ocuparea postului, nou sistemizat, de profesor de religione ortodoxă română la școlile civile, primare și de ucenici a-le orasului, din **Timișoara**, se publică concurs cu termen de 30 zile.

La acest post vor putea fi aplicați preoți științii, cari au cuvenitele pregătiri de profesori de religione pentru școlile secundare.

În lipsa atâror recurenți vor putea să competeze și persoane cu pregătiri teologice bisericesti mai puține. Atât unii cât și alții din competenți pot conta la definitivare numai dacă vor fi adoptați și din partea Onoratului Ministeriu.

Beneficiul celui aplicat se asigură în sarcina statului: totasfel și drepturile la penziune.

Fiitorul profesor de religione va avea să desvealte zel sfânt pentru propunerea cu succes deplin a studiului religionei; dacă va fi preot, va avea să îngrijească de elevii săi și în cele spirituale (la sfântele taine a-le Mărturisirii și Cuminicăturii); să-și conducă elevii regulat la sf. biserică, după putință.

Cei ce reflectează la acest post, să înainteze la Consistorul eparhial cererea cuvenită, însoțită: de extrasul de botez, scurta autobiografie, documentele de studiu, atestatele de serviciu de până aci, dovezile despre eventualele împrejurări recomandatoare pentru ocuparea postului.

Arad, la 3/16 Septemvrie 1921.

Ioan J. Papp,
episcop.

—□—

3—3

Pe baza rezoluțiunii Ven. Cons. de sub Nr. 1871/921. prin aceasta se escrie concurs cu termen de 30 zile în org. diec. „Biserica și Școala” pentru îndeplinirea parohiei de clasa I. din **Utvin** protopopiatul **Timișoara**. Beneficiul este stabilit în următoarele:

1. Una sesiune pământ în estenziunea ei de azi și extravilanul aparținător. 2. Beneficiul intravilanului cu casa parohială. 3. Birul parohial legal și stolele legale. 4. Eventuala întregire dela stat pe care comuna bis. nu o garantează. Alesul preot va suporta toate dările publice după întreg venitul beneficiat, va implini toate funcțiunile și va catehiza la toate școalele din localitate fără a putea pretinde altă remunerațiune. Parohia fiind de cl. I. dela recurenți să cere cvalificațiunea prescrisă în concluzul s'n. ep. Nr. 84/910. Reflectanții din altă dieceză trebuie să arate că au binecuvântarea Prea Sf. Sale Dl. Episcop diecezan *Ioan I. Papp* pentru a putea recurge. Recursele ajustate regulamentar și cu atestat de serviciu sunt a-se înainta în termenul concursual of. protop. ort. rom. din **Timișoara** și cu stricta observare a §. 33. din Rgmitul p. parohii vor avea să se prezinte în sfta biserică din **Utvin** spre a-și arăta dexteritatea omiletică și rituală. Dată în ședința com. par. din **Utvin** ținută la 4 Dec. 1920.

Nicolae Giulan,
președ. com. par.

Ioan Caza,
not. com. par.

În conțelegere cu *Ioan Oprea* protopop.

—□—

3—3

Pe baza rezoluțiunii Vener. Consistoriu de sub Nr. 977/921. prin aceasta se escrie concurs pentru îndeplinirea parohiei vacante de cl. I. din **Conadul-Mare** (jud. **Torontal**) cu termen de 30 de zile dela prima publicare în organul oficial „Biserica și Școala” pe lângă următoarele emolumente:

1. Una sesiune parohială. 2. Stolele legale. 3. Birul legal. 4. Întregirea sălarului dela stat, pentru care parohia nu ia nici un angajament. 5. Alegându-l preot este obligat a-și plăti toate dările publice și a catehiza, fără altă remunerație, la școalele confesionale ort. rom. și la școalele neromâne din loc. 6. Parohia fiind de clasa primă, dela concurenți se pretinde cvalificațiune de clasa primă conform concluzului Nr. 84 al Sinodului eparhial din anul 1910. 7. Concurenții din altă dieceză numai cu învoirea prealabilă a Preasfinției Sale Dlui Episcop diecezan pot concura la această parohie. 8. Concurenții numai dupăce vor dovedi oficiului protopopesic ort. român din **B. Comloș**, că au cvalificațiunea prescrisă și intrunesc condițiunile de concurs, se vor putea prezenta în of. biserică din loc cu observarea §-lui 33. din Regulamentul pentru parohii, spre a-și arăta dexteritatea în rituale și oratorice.

Rugările de concurs adresate comitetului parohial și ajustate conform prescrișelor §-lui 13. din Statutul Organic și Regulamentului în ingoare sunt a-se înainta Prea onoratului Oficiu protopopesic ort. român în **B. Comloș** (jud. **Torontal**).

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Dr. Ștefan Ciocoranu* protopop ort. român.

—□—

3—3

Aviz.

Prin aceasta aducem la cunoștința ou. public, că

Croitoria Diecezană

(Strada **Eminescu** Nr. 35) și-a reîncept activitatea.

Pimește

pentru renovare, transformare, întoarcere: haine civile și îmbrăcăminte precești. Confeționează: haine civile, ornate bisericesti, prapori, steaguri, epitafe, perdele, măsaie etc. etc. :: :: prompt și pe lângă prețuri convenabile.

Cu stimă:

Librăria Diecezană, Arad.

Cenzurat: **V. D Â R L E A.**